

ת.ר.ב. שלא להשהות משקלות ומדות חסרות

לזכר החכמה

שנמנענו שלא להשהות את המשקלים והמאזנים החסרים בביתנו, ואף על פי שלא נשא ונתן במקחנו ובממכרנו בהן פן יהיה לנו למוקש, ועל זה נאמר (דברים כה יג) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה. וכן לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה. וכן אמרו זכרונם לברכה בבבא בתרא (פט, ב) אסור לאדם שישהא מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו, ואפלו הוא עביט של מימי רגלים.

וכתב הרמב"ם זכרוננו לברכה (בספר המצוות ל"ת רעב), ואל תחשב שיהיו שתי מצות אחר שהן שני לאוין, אמנם באו להשלים דיני המצוה עד שיכללו שני מיני השעור, והם המשקל והמדה, באלו הוא אומר לא יהיה לך שני שעורין לא במדה ולא במשקל, כמו לא תשיף לאחיהך גֶשֶׁף כֶּסֶף גֶשֶׁף אֶכֶל גֶשֶׁף כֹּל דָּבָר אֲשֶׁר יִשֶׁף, שהכל לאו אחד, כי לא בהכפל הלשונות תרבינה המצות פשיהיה הענין אחד, וכן לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר (שמות יג ז). שהן לאו אחד, לפי שהענין אחד אלא שנאמרו לבאור תשלום הענין.

משרשי מצוה זו, וקצת דיניה פמנהגי בספר הזה כתבתי בסדר קדשים תהיו (מצוה רנט) במצות צדוק המאזנים (מצוה רנח) והאזהרה שלא לשקר בהם, ומשם תראה מה שצריך לך בזו.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. ועובר עליה ושוהה משקל חסר או מאזנים חסרות בתוך ביתו, ואפלו לא ישקל בהם לעולם עבר על לאו זה, ואין בו מלקות, לפי שאין בו מעשה, ועוד שאפלו עבר ושקל בהם לתשלומין נתן * וכבר נודע שאין לוקין אלאו שנתן לתשלומין.

ת.ר.ג. לזכר מה שעשה לנו עמלק

אתר 106709/2018

שנצטוינו לזכר מה שעשה עמלק לישראל, שהתחיל להתגרות בם בצאתם ממצרים, בטרם נשא גוי ומלכה ידו עליהם, וכענין שכתוב (במדבר כד, כ) ראשית גוים עמלק. ותרגומו, ריש קרביא דישראל הוה עמלק, שהכל היו יראים מהם בשמעם הירד הגדולה אשר עשה להם השם במצרים, והעמלקים ברע לבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכל זה ויתגרו בם, והעבירו מתוך כף יראתם הגדולה מלב שאר האמות, וכענין שמשלו בזה רבותינו זכרונם לברכה (פסיקתא רבתי פרשה יב. תנחומא כאן) משל ליורה רותחת שאין כל בריה יכלה לירד לתוכה ובא אחד וקפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכוה הקר אותה לאחרים, ועל זכירת ענינם זה נאמר (דברים כה יז) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים.

* ועוד שאפילו עבר ושקל. נ"ב עיין לעיל סימן תטו. (הגהות הבמ"ל)

בן, והוא השבת שלפני פורים לעולם, ודין יהיה לקרותה ביום פורים, לפי שהוא מענינו של יום, פי המן הרשע היה מזרעו, אבל להודיע שקדם נס זה נצטוינו בזכירה זו קבעו הפרשה קדם לפורים, אבל סמכוהו לפורים על דרך מה שיאמרו זכרונם לברכה (ברכות כא, ב) במקומות סמכו ענין לו.

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים, פי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, ולא לנשים. ועובר על זה ולא זכר וקרא בפיו מעולם מה שעשה עמלק לישראל בטל עשה זה, וגם עבר על לאו הבא על זה, שהוא לא תשכח, כמו שנכתב בלאוין (מצוה תרד) בעזרת השם.

תרד. למחות זרעו מן העולם

שנצטוינו למחות זרעו של עמלק ולאבד זכרו מן העולם, זכר ונקבה, גדול וקטן, ועל זה נאמר (דברים כה יט) תמחה את זכר עמלק, שבכלל זכר הוא הכל. וכבר טעה בנקודת תבה זו גדול הדור, והוא יואב בן צרויה, והשאיר מהם הנקבות, לפי שרבו לא השגיח יפה עליו כשלמדו מקרא זה ונשתבש יואב וקרא זכר במקום זכר כמו שבא בבבא בתרא פרק לא יחפר (כא, ב).

משרשי המצוה. הענין שכתבנו במצוה הקודמת לה.

משרשי המצוה. לתת אל לבנו שכל המצר לישראל שנאוי לפני השם ברוך הוא, וכי לפי רעתו וערמת רב נזקו תהיה מפלתו ורעתו, כמו שאמה מוצא בעמלק פי מפני שעשה רעה גדולה לישראל שהתחיל הוא להזיקם צונו ברוך הוא לאבד זכרו מני ארץ ולשרש אחריו עד בלה (עי' ספהמ"צ להרמב"ם עשה קפט).

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (מגילה יח, א) שחיוב זכירה זו היא בלב ובפה (עי' מצוה של), וכן הוא בספרי (ריש פ' בחוקות), זכור את אשר עשה וגו' יכל בלבבך, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקים זכור, שתהא שונה בפיך, עד כאן בספרי. כדי שלא ישכח הדבר, פן תחלש איבתו ותחסר מהלכות בארץ הזמנים.

ואל הזכירה הזאת בלב ובפה, לא ידענו בה זמן קבוע בשנה או ביום, כמו שנצטוינו בזכירת יציאת מצרים בכל יום ובכל לילה, והטעם פי בזכירה ההיא עקר הדת, וכמו שהרחבנו הדבור על זה בהרבה מקומות בספר, אבל טעם זכירת מה שעשה עמלק, אינו רק שלא תשכח שנאתו מלבנו, ודי לנו בזה לזכר הענין פעם אחת בשנה או בשתי שנים או שלש. והנה בכל מקומות ישראל קוראים ספר התורה בשנה אחת או בשתיים או שלש לכל הפחות, והנה הם יוצאים בכך מצוה זו. ואולי נאמר פי מנהגם של ישראל בפרשת זכור לקרותה בשבת מיוחד בכל שנה ושנה תורה היא, ומפני מצוה זו הוא שקבעו

פְּרַשְׁתָּ וְהָיָה כִּי תבוא יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשׁ
מִצְוֹת עֲשֵׂה וְשְׁלֹשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה

דִּינֵי הַמִּצְוָה. קְצָרִים, וְהֵם מִבְּאָרִים בְּפֶרֶק
שְׁמִינֵי מִסּוּטָה.

תרו. מִצְוֹת קְרִיָּאָה עַל הַבְּכוּרִים

שְׁנַצְטוּיֵנוּ בְּהִבְיָאנוּ הַבְּכוּרִים לְמַקְדָּשׁ
לְקָרוֹת עֲלֵיהֶם הַפְּתוּבִים
אִלוּ הַנְּזָכְרִים בְּפֶרֶשָׁה זוֹ, וְהֵן מְאָרְמֵי
אָבִד אָבִי עַד הַגָּה הַבְּאִתִּי אֶת רֵאשִׁית
פְּרֵי הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְיָ. וְעַל זֶה
נֶאֱמַר (דְּבָרִים כו ה) וְעֲנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנָי יְיָ
אֱלֹהֶיךָ וְגו'. וְזֹאת הַמִּצְוָה יִקְרָאוּ זְכוּרֹנִם
לְבִרְכָה (סוּטָה לב א) מְקַרָּא בְּכוּרִים.
וּמִצְוֹת הַבְּאִתָּן בְּתַבְתִּי בְּסִדְרֵי מִשְׁפָּטִים
בְּמִצְוֹת הַבְּאִתָּה הַבְּכוּרִים (מצוה עב),
וְנִכְפְּלָה הַמִּצְוָה לְהִבְיָאן כְּמוֹ כֵּן בְּפֶרֶשָׁה
זוֹ, וּכְבָר נוֹדַע כִּי הִרְבָּה מִן הַמִּצְוֹת
נִכְפְּלוֹת בַּתּוֹרָה, וְכֵלֵן לְעֲנִין וּלְצִרְף גְּדוּל.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. לְפִי שֶׁהָאָדָם מְעוֹרֵר
מִחֲשֻׁבוּתוֹ וּמְצִיר בְּלִבּוֹ
הָאֱמֶת בְּכַח דְּבָרֵי פִּי, עַל כֵּן, בְּהִיטִיב
אֵלָיו הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא וּבְכִרְכוֹ אוֹתוֹ וְאֶת
אֲדָמָתוֹ לַעֲשׂוֹת פְּרוֹת וְזָכָה לְהִבְיָאם
לְבֵית אֱלֹהֵינוּ רְאוּי לוֹ לְעוֹרֵר לְבוֹ בְּדְבָרֵי
פִּיהוּ וּלְחַשֵּׁב כִּי הַכֹּל הִגִּיעַ אֵלָיו מֵאֵת
אֲדוֹן הָעוֹלָם, וּיְסַפֵּר ^{אוֹצֵר הַחֲכָמִים} הַתְּרִיבֵי וְיַתְבַּרֵּךְ עֲלֵינוּ
וְעַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ כָּלֵל, וְעַל כֵּן
מִתְחִיל בְּעֲנִין יַעֲקֹב אֲבִינוּ שֶׁחֲלָצוּ הָאֵל
מִיַּד לָבָן, וְעֲנִין עֲבוֹדַת הַמִּצְרִיִּים בְּנוֹ,
וְהִצִּילָנוּ הוּא בְּרוּךְ הוּא מִיָּדָם, וְאַחַר
הַשְּׁבִיחַ מִבְּקֵשׁ מִלְּפָנָיו לְהִתְמַיֵּד הַבְּרָכָה
עָלָיו, וּמִתּוֹךְ הַתְּעוֹרְרוֹת נִפְשׁוּ בְּשִׁבַח
הַשֵּׁם וּבְטוּבוֹ זוֹכָה וּמִתְבָּרַכַת אֶרְצוֹ, וְעַל

וְזֹאת מִן הַמִּצְוֹת הַמוּטְלוֹת עַל הַצְּבוּר
כֵּלֵן, וּכְעֲנִין שְׁאָמְרוּ זְכוּרֹנִם
לְבִרְכָה (סְנֵהֲדָרִין כ, ב), שְׁלֹשׁ מִצְוֹת נְצִטוּ
יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת כְּנִיסַתָּן לְאֶרֶץ לְמִנּוֹת
לָהֶם מֶלֶךְ, וּלְבִנּוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה,
וּלְהַכְרִית זֵרַע עַמְּלֵק. * וּבְאֵמֶת כִּי גַם עַל
כָּל יְחִיד מִיִּשְׂרָאֵל הַזְּכָרִים מוּטֵל הַחַיּוּב
לְהִרְגֵם וּלְאָבְדָם מִן הָעוֹלָם, אִם יֵשׁ כַּח
בְּיָדָם בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן, אִם יִמְצָא
אֶחָד מִכָּל זֵרַע. וְעוֹבֵר עַל זֶה וּבָא לְיָדוֹ
אֶחָד מִזֵּרַע עַמְּלֵק וְיֵשׁ סֶפֶק בְּיָדוֹ לְהִרְגוֹ
וְלֹא הִרְגוֹ בְּטֵל עֲשֵׂה זֶה.

תרה. שְׁלֹא לְשַׁכַּח מֵה שְׁעָשָׂה לָנוּ

שְׁנַמְנַעְנוּ מִלְשַׁכַּח מֵה שְׁעָשָׂה עִמָּנוּ
עַמְּלֵק, כְּלוּמַר, הַתְּחַלְתוּ
לְהַזִּיק לָנוּ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר בְּפֶרֶשָׁה זוֹ שֶׁל
עַמְּלֵק (דְּבָרִים כה יט) לֹא תִשְׁכַּח. וְכַתּוּב
בְּסִפְרֵי זְכוּר בְּפֶה, לֹא תִשְׁכַּח בְּלִבְּךָ,
כְּלוּמַר לֹא תִשְׁלִיךְ שִׁנְאָתוֹ וְלֹא תִסִּירָהּ
מִנְּפִשְׁךָ בְּעֲנִין שֶׁתִּשְׁכַּח אוֹתָהּ.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. וְכֵל עֲנִינָה כְּתוּב
בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שְׁלֹשׁ שְׁבִסְדֵּר זֶה
(מצוה תרג), וְקַחְנוּ מִשָּׁם.

* וּבִאֵמֶת כִּי גַם עַל כָּל יְחִיד וְכוּ'. נ"ב עֵינַן
לְעִיל מִצְוָה תַּכַּח. (הַגְּהוֹת הַבַּמ"ל)

(א) [לעיל ח:י, (ב) מכות י: הויות יג: ג] (ג) ועי' מוספות לעיל ט. ד"ה כאן נמנלה, (ד) לעיל ח: (ה) ר"ה כו: (ו) [ר"ה שס ע"ש ניר ג:], (ז) עי' שביעות פ"ט מ"א יומא יח ע"ב.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עילמיה לטון עילם הס"ד ואח"כ מה"ד לוקמה בכל לעי' ומתניתין וכו' וקראה: (ב) תוספות ד"ה דלי ס"ד וכו' יעקב אל ואף על גב דהכי נמי כתיב ויקרא שמו ה' נסי:

גליון הש"ס

גמרא שכחום וזכור וסדרום. לעיל דף ג ע"א סוכה דף מד ע"א: שם מכאן ואילך אסור ל"ספר. עיין לקמן דף כה ע"א:

ליקוטי רש"י

זיכרם. (מ"כ סוטה לו) כתיב... יעקב לא ירד. וירד. מעל המנוח ויקרא ט, כב. ושמו את שמו. יעקב נסס המפורש (ספרי) ואני אברכם. לשראל ואסכים עם הכהנים. ד"ה ואני אברכם לכהנים (במדבר ו, כח). היבוא. כל שמו לו. כי אדבר. כי נדבר זו ונבדלו. אם אמר איש. לפרסם כולם. כי יבצע. ממקומו ואיב לו. כן. לך דומיה תהלה. השמיעה תלה לך לפי שאין קד לשמך והמנוח שמת אינו אלא גורע (תהלים סה, ב). במשנה. מלך ישראל [שבת סה:]. נזכרים. בקריאת המנוחה [אסתר ט, כח]. אשורית. לטון הקודש [לעיל ח:י]. למזבח קרא ליה יעקב א"י. לא שהמנוח קרוי אלהי ישראל אלא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא עמו והגילו קרא שם המנוח על שם הגם להיות שמו של מקום נזכר בקריאת השם כלומר מי שהוא אל הוא הקב"ה הוא לאלהים לי ששמי ישראל וכן מצינו במשה (שמות יז טו) ויקרא שמו ה' נסי לא שהמנוח קרוי ה' אלא על שם הגם קרא שם המנוח להזכיר שמו של הקב"ה ה' הוא נסי [בראשית לג, כ ע"ש במהרש"א ח"א]. אף ספרים. מורה נבואים ומנוח. אף התורה. להס לטון אחר חזן מלשון הקודש [לעיל ח:י]. ככתבם. שהיה המנוחה כמנוח כתב אשורית [אסתר שם, כח]. פסקי. לפקדים שאינן נכנסין יחד. מאי חלוגות. ששנינו נפרק קמא דיומא (יח). כל שבעת הימים לא היה אוכל השום והחלוגות. פרפחיני. ידע שקורין עורקל"י [ר"ה כו:]. ש"ס"ה. מפשה היה חוזר עליה לנקק זה כמו כולר על סלסול (ירמיה ו) החוזר והולך נכנס ומשיג ידו לנקש את העוללות ונלשן חכמים מסלסל נשערו [משלי ד, ח]. מפוש והפך נמנמנים על תורה [ר"ה שם]. במזיזה. נשערו [ב"מ פד:]. יהבך. משלך [תהלים נה, כג]. טייצא. סוחר ערבי [ברכות יא:]. ישמעאל [שבת פב:]. וקא דרינא טונא. נושא משוי [ר"ה שם]. וטאטאיתיה. לטון כיצוד אשקוב"ר נלע"ז [ישעיה די, כג].

תורה אור השלם (א) אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים: (הושע ג, ח) (ב) והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלתי ועלותיהם ונחיתים לרצון על מזבחי פי ביתי בית תפלה וקרא לכל העמים: [ישעיה נז, א] (ג) וזבח תודה ויבדדני ושם נדבך ארצנו בלשע אלהים: (תהלים ג, כג) (ד) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ונדב מעשת החטאת והעלה השלמים: [ויקרא י, כב] (ה) ושמו את שמו על בני ישראל ואני אברכם: [במדבר י, כ] (ו) עו לעמו יתן ויברך את עמו בשלום: (תהלים כג, יא) (ז) מי ימלל גבורות ה' וישמיע כל תהלתו: [תהלים קל, ב] (ח) היספר לו כי אדבר אם אמר איש פי יבלע: [איוב לו, כ] (ט) לך דמיה תהלה אלהים בציון וקד ישלם נדבך: [תהלים סה, ב] (י) ותמים האלה נזכרים ונעשים בכל דור דור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים ויזכרום לא יסוף מנרעם: [אסתר ט, ח] (יא) ויאמר וי אל משה כתב זאת וקרוי בספר ושים באוני יהושי פי מחה אמתה את זכר עמלק מתחת השמים: [שמות יז, יד] (יב) וזכור את אשר עשה לך עמלק בדרך מצותם ממצרם: [דברים כה, יז] (יג) והיה בהגות ה' אלהיך לך מפל איידי מסביב בארץ אשר וי אלהיך נתן לך נחלה לרשתה המחיה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח: [דברים כה, יט] (יד) ויעב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל: [בראשית לג, כ] (טו) קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הגוים עליהם ולא יעברו להיות עושים את שני תמים האלה בכתבם [מגן כג שנה ושנה]: [אסתר ט, כג] (טז) וכתב בשם המלך אחשורוש וחתם בטבעת המלך וישלח ספרים ביד הרצים פסוטים רכבי הרקש האחשורנים בני הרמכים: [אסתר ה, י] (יז) סלסלה ותרוממך תכבדך פי התקנה: [משלי ה, ח] (יח) השלך על יי הבך והוא יבלעך לא יתן לעולם מוט לצדיק: [תהלים נה, כג] (יט) ושמתי למורש קבר ואמי מים [וטאטאיתיה במטאטא השמר נאם וי צבאות: [ישעיה די, כג]

הקורא למפרע פרק שני מגילה יח.

אחר ישובו בני ישראל. אחר שישובו לבית המקדש ונקשו הקצ"ה ואת דוד מלכם: זובח תודה. אחר זמחה מן הודאה: וירד מעשות החטאת והעולה וגו': חדא מירתא הוא. אף הודאה עבודה של מקום הוא: אסור ל"ספר. נקיעות נכנסה: ל"מי שיכח. ואין מי שיכול לספר את כולו לפיכך אין נראה לספר מדעמו אלא את מה שמקו חכמים: היפופר לו כי אדבר. הכי דריש ליה היפופר שזמו כולו כי ארצה לו דברי שזח אס אמר"ל לעשות כך כי יצולע: סמא דכולה משתוקא. מנזח כל הסמננין היא השמיעה שלא להרבות דברים והיינו לך דומיה תהלה: מ"ה בסלע משתוקא בתרין. אס תלה לקנות הדבור נסלע תקנה השמיעה בשמים: קראה תרגום בכל לשון. זו ואין ל"ל זו קמני: מיתבי. לרז ושמואל דקמני הכל יונית לא ילא: הא לא דמיא. תירולא הוא: גיפטיא גיפטיים יצא. והכי נמי תנן במתני' ללועזות בלעז: עברית. לטון עבר הנכה: עילמית. לטון עילם: (א) מתני' כברייא. זו מיתוקמא קראה בכל לטון דקמני מתני' לא ילא כגון גיפטיא למדיים ומדיה לגיפטיים אכל קורין אותו ללועזות בלעז איש כלשונו: ופרסומי ניסא. אע"פ שאין יודעין מה ששומעין שואלין את השומעין ואומרין מה היא הקרייה הזו ואף היה הנס ומודיעין להן: לא הוו ידעי רבנן. תלמידי רבינו הקדוש: חלוגות. מין ירק הוא ושנוי צמנה מקומות' צמנה וצבריי"ת: פרפחיני. פיקקל"י בלעז: מוספ"ל בשערך. למדנו שהסלסול לטון מיפוש והיפוך: טאטאיתא. אישקופ"א בלעז: סירוסין

אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלתו וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי וכיון שבאת עבודה באתה תודה שנאמר זובח תודה יבדדני ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא ס"ד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב וישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנאמר ה' יברך את עמו בשלום וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר ששכחום וזכור וסדרום' מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה דא"ר אלעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר ה' יסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע דרש ר' יהודה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין' קראה על פה לא יצא וכו': מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא והימים האלה נזכרים וכתוב התם כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר ומהאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך (דכתיב') זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו': היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום: אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו': והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יוני היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יונית היינו על פה א"ר אחא א"ר אלעזר שכתובה בלעז יונית וא"ר אחא א"ר אלעזר מנין שקראו הקב"ה לעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו יעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל מיתבי קראה גיפטיא עברית עילמית מדית יונית לא יצא הא לא דמיא אלא להא גיפטיא לגיפטיים עברית לעברים עילמית לעילמים יונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני' בלעז יונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין כברייא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יוני לכל בשר והא קתני יונית ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית ולימרו הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ"ל: והלועז ששמע אשורית יצא וכו': והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקיף לה רבינא אמו אנן האחשורנים בני הרמכים מי ידעין' אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה סירוגין יצא וכו': לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלוגות לא הוו ידעי רבנן מאי סלסלה ותרוממך שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לההוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אוילנא כהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול יהבך ושדי אנמלאי לא הוו ידעי רבנן מאי וטאטאיתיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לחברתה שקולי טאטאיתא וטאטי ביתא. ת"ר קראה סירוגין יצא סירוסין

והשלמים אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא ס"ד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב וישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנאמר ה' יברך את עמו בשלום וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר ששכחום וזכור וסדרום' מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה דא"ר אלעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר ה' יסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע דרש ר' יהודה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין' קראה על פה לא יצא וכו': מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא והימים האלה נזכרים וכתוב התם כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר ומהאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך (דכתיב') זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו': היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום: אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו': והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יוני היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יונית היינו על פה א"ר אחא א"ר אלעזר שכתובה בלעז יונית וא"ר אחא א"ר אלעזר מנין שקראו הקב"ה לעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו יעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל מיתבי קראה גיפטיא עברית עילמית מדית יונית לא יצא הא לא דמיא אלא להא גיפטיא לגיפטיים עברית לעברים עילמית לעילמים יונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני' בלעז יונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין כברייא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יוני לכל בשר והא קתני יונית ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית ולימרו הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ"ל: והלועז ששמע אשורית יצא וכו': והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקיף לה רבינא אמו אנן האחשורנים בני הרמכים מי ידעין' אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה סירוגין יצא וכו': לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלוגות לא הוו ידעי רבנן מאי סלסלה ותרוממך שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לההוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אוילנא כהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול יהבך ושדי אנמלאי לא הוו ידעי רבנן מאי וטאטאיתיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לחברתה שקולי טאטאיתא וטאטי ביתא. ת"ר קראה סירוגין יצא סירוסין

והשלמים אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא ס"ד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב וישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנאמר ה' יברך את עמו בשלום וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר ששכחום וזכור וסדרום' מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה דא"ר אלעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר ה' יסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע דרש ר' יהודה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין' קראה על פה לא יצא וכו': מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא והימים האלה נזכרים וכתוב התם כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר ומהאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך (דכתיב') זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו': היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום: אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו': והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יוני היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יונית היינו על פה א"ר אחא א"ר אלעזר שכתובה בלעז יונית וא"ר אחא א"ר אלעזר מנין שקראו הקב"ה לעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו יעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל מיתבי קראה גיפטיא עברית עילמית מדית יונית לא יצא הא לא דמיא אלא להא גיפטיא לגיפטיים עברית לעברים עילמית לעילמים יונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני' בלעז יונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין כברייא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יוני לכל בשר והא קתני יונית ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית ולימרו הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ"ל: והלועז ששמע אשורית יצא וכו': והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקיף לה רבינא אמו אנן האחשורנים בני הרמכים מי ידעין' אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה סירוגין יצא וכו': לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלוגות לא הוו ידעי רבנן מאי סלסלה ותרוממך שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לההוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אוילנא כהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול יהבך ושדי אנמלאי לא הוו ידעי רבנן מאי וטאטאיתיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לחברתה שקולי טאטאיתא וטאטי ביתא. ת"ר קראה סירוגין יצא סירוסין

והשלמים אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא ס"ד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב וישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנאמר ה' יברך את עמו בשלום וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר ששכחום וזכור וסדרום' מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה דא"ר אלעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר ה' יסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע דרש ר' יהודה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין' קראה על פה לא יצא וכו': מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא והימים האלה נזכרים וכתוב התם כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר ומהאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך (דכתיב') זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו': היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום: אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו': והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יוני היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יונית היינו על פה א"ר אחא א"ר אלעזר שכתובה בלעז יונית וא"ר אחא א"ר אלעזר מנין שקראו הקב"ה לעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו יעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל מיתבי קראה גיפטיא עברית עילמית מדית יונית לא יצא הא לא דמיא אלא להא גיפטיא לגיפטיים עברית לעברים עילמית לעילמים יונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני' בלעז יונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין כברייא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יוני לכל בשר והא קתני יונית ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית ולימרו הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ"ל: והלועז ששמע אשורית יצא וכו': והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקיף לה רבינא אמו אנן האחשורנים בני הרמכים מי ידעין' אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה סירוגין יצא וכו': לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלוגות לא הוו ידעי רבנן מאי סלסלה ותרוממך שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לההוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אוילנא כהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול יהבך ושדי אנמלאי לא הוו ידעי רבנן מאי וטאטאיתיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לחברתה שקולי טאטאיתא וטאטי ביתא. ת"ר קראה סירוגין יצא סירוסין

והשלמים אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא ס"ד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב וישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנאמר ה' יברך את עמו בשלום וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר ששכחום וזכור וסדרום' מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה דא"ר אלעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר ה' יסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע דרש ר' יהודה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין' קראה על פה לא יצא וכו': מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא והימים האלה נזכרים וכתוב התם כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר ומהאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך (דכתיב') זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו': היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום: אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו': והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יוני היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יונית היינו על פה א"ר אחא א"ר אלעזר שכתובה בלעז יונית וא"ר אחא א"ר אלעזר מנין שקראו הקב"ה לעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו יעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל מיתבי קראה גיפטיא עברית עילמית מדית יונית לא יצא הא לא דמיא אלא להא גיפטיא לגיפטיים עברית לעברים עילמית לעילמים יונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני' בלעז יונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין כברייא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יוני לכל בשר והא קתני יונית ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית ולימרו הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ"ל: והלועז ששמע אשורית יצא וכו': והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקיף לה רבינא אמו אנן האחשורנים בני הרמכים מי ידעין' אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה סירוגין יצא וכו': לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלוגות לא הוו ידעי רבנן מאי סלסלה ותרוממך שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לההוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אוילנא כהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול יהבך ושדי אנמלאי לא הוו ידעי רבנן מאי וטאטאיתיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לחברתה שקולי טאטאיתא וטאטי ביתא. ת"ר קראה סירוגין יצא סירוסין

והשלמים אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא ס"ד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב וישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנאמר ה' יברך את עמו בשלום וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר ששכחום וזכור וסדרום' מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה דא"ר אלעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר ה' יסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע דרש ר' יהודה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין' קראה על פה לא יצא וכו': מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא והימים האלה נזכרים וכתוב התם כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר ומהאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך (דכתיב') זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו': היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום: אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו': והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יוני היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יונית היינו על פה א"ר אחא א"ר אלעזר שכתובה בלעז יונית וא"ר אחא א"ר אלעזר מנין שקראו הקב"ה לעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו יעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל מיתבי קראה גיפטיא עברית עילמית מדית יונית לא יצא הא לא דמיא אלא להא גיפטיא לגיפטיים עברית לעברים עילמית לעילמים יונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני' בלעז יונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין כברייא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יוני לכל בשר והא קתני יונית ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית ולימרו הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ"ל: והלועז ששמע אשורית יצא וכו': והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקיף לה רבינא אמו אנן האחשורנים בני הרמכים מי ידעין' אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה סירוגין יצא וכו': לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלוגות לא הוו ידעי רבנן מאי סלסלה ותרוממך שמעוה לאמתא דבי רבי דהוה אמרה לההוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אויל

תריסר ירחא שתא, משמע אין עיבור בכלל, נמצא בתשו' מהר"מ יש ספק עצום. ועוד בספר תורת כהנים שלפנינו הגירסא ולא הספיקו ז' ימי המשתה לצאת, וכן העתיקו תוס' כתובות מ"ז ע"ב [ד"ה כתב], וכן כתב בספר הישר ז' ימי המשתה, וא"כ ליתיה להנ"ל:

אך כשנעיין בספר הישר מבואר שר"ת בשעת התקנה לא נזכר מתורת כהנים הנ"ל ולא עליו סמך כי מסברתו תיקן, ושוב, לא נזכרתי מהספרא ועתה מצאתי וברוך ה' שיצאנו מקללת ותם לריק כוחכם, ולפ"ז צריך ביאור מנ"ל לר"ת הא. ונ"ל אדאורייתא סמך דבתי ערי חומה גאולתו עד תום שנה תמימה, וכתב רמב"ן שם וז"ל בעבור שממכר ביתו של אדם קשה בעיניו ויבוש כי ימכרו רצתה תורה שיגאלנו בתוך שנה ראשונה וכו' אבל הבית לאחר היאוש ששינה דירתו ועמד שנה בבית אחר לא יזיק לו ע"ש, הרי זה מבואר נגלה בתורה כי אחר שנה לא יוסיף עצב עמו וכבר נשכחו חפצו ומעותיו. ולפ"ז דינו כמו בתי ערי חומה שנה תמימה עם עיבורה:

ונ"ל מזה מה שאנו קורין פרשת זכור פ"א בשנה, ולרוב הפוסקים הוא דאורייתא או סמך מן התורה דכתיב [דברים כ"ה י"ט] לא תשכח, ושיעור שכחה היא שנה, וא"כ במערבא דמסקו לאורייתא בתלתא [שנין] נמצא שנה האמצעית אין בו לא פרשת עמלק בבשלח ולא פרשת עמלק שבכי תצא רק מה שקורין פרשת זכור, ונמצא אם הוא שנה מעוברת עוברים על לא תשכח, אע"כ ילפינן מע"ח שכך הוא שיעור שכחה ה):

ולענין חקירתו של שבוי וכי בשנה פשוטה ישכח אחר יב"ח ובשנה מעוברת בעיניו י"ג חדשים, אם מחוייבים אנחנו לדרוש טעמא דקרא נאמר כמ"ש הראשונים הפשטנים דבשנה יש היקף של כל הימים ימי שמחה וימי צומות ושאר ענינים שיש לכל יום ביומו שמעוררו לזכור ענין, ואם עבר שנה בהיקף כל זמנים כבר הוציא מדעתו, ואם כן כיון שלא כלו המועדים ושינוי הזמנים עד י"ג חדשים אינו מוציאו מלבדו, ע"ד משל אם כלתה לו יב"ח ר"ח אדר שני,

בתו"כ, ונתתי הוראה למקום שזכינו לצאת מהיות כראויים לתוכחות, ששינוי כפ' התוכחה ותם לריק כחכם ויש אדם שמשא את בתו וכו'.
(ה) עיין מהר"ם שיק על תרי"ג מצות מצוה תר"ה אות ב'.

סתם אין עיבור בכלל והיינו יב"ח. אך כל זה בלשון התקנה, אך אחר שנהגו הקהילות לכתוב בשטר עידוד משמעות לשון שנה זו א"כ עיבור בכלל:

אמנם בשבות יעקב ח"ב סי' קכ"ה אך הוא לבדו חייש לדברי החולקים אמהרי"ו, וכתב דאפשר מהרי"ו גופיה לא קאמר אלא במת הבעל והאשה תובעת תוספת' שלה ויורשי הבעל מוחזקים, אבל במתה האשה ויורשיה תובעים נדוניתה מודה דמוקי ירושת הבעל נגד ספק תקנת [הקהילות], וא"כ בנידון שלפנינו כל אפיין שוין דאינה יכולה להוציא חצי תוספת שלה מיורשי הבעל:

אלא אח"כ שפך סוללה על כל דברי מהרי"ו, דהא בתקנה קיי"ל אזלינן בתר טעם וסברא אפילו אין הלשון מורה כן, ור"ת כתב בספר הישר וראינו שיעור שנה לתקנה זו ולא יותר כי אחרי שנתו ^{אוצר החכמה} מן הלב מה שנתן ולא יוסיף עצב עמה עכ"ל, וא"כ איך אפשר לומר בשנה פשוטה נשכחת בי"ב חדש ובמעוברת י"ג חדש, ולא שייך הכא לאל גומר עלי, אלו דבריו ז"ל:

והדין גרמיזא אתא בבתרייתא ואין בהמ"ד בלא חידוש בעז"ה. והנה לכאורה ממ"ש לעיל מלשון תקנת ספר הישר יש לומר י"ב חדש או שנה, כי הלשונות סותרים זא"ז, אך בתשו' מהר"מ מבואר לשון התקנה שנה, ואני אומר בהיפוך מלשון מהר"מ איכא לספוקי, ובדר"ת ליכא ספיקא דודאי העיבור בכלל, בשנחקור על מה סמך ר"ת שנשכח אחר שנה, והנה בתשו' מהר"מ כתב וז"ל ולא יעמוד בתוכחת ותם לריק כוחכם לאדם שהשיא בתו ופסק לה ממון הרבה ולא הספיקו ימי ה) המשתה לצאת עד שמתה בתו הרי הפסיד בתו ומעותיו עכ"ל, והנה לא נזכר זמן ימי המשתה כמה הם, ואמנם כתיב בתורה [דברים כ"ד ה'] נקי יהיה לביתו שנה אחת ושימח את אשתו אשר לקח, וברור בלי ספק דלענין שלא יעבור עליו לכל דבר עיבור בכלל, דילפינן כל שנה מבתי ערי חומה כמבואר פ"ק דר"ה [ו' ע"ב], כמ"ש והאריך בזה בכנסת יחזקאל, ע"כ ע"פ לשון ספרא הנ"ל, תקן שנה עם עיבורה, אלא שמתנגד לזה ש"ס כתובות ח' ע"א אר"פ משמיה דרבא עד

ב) לפנינו מהדורת פראג איתא: ש כ ע ת ימי המשתה. וכן הגי' במהדורות התו"כ שלפנינו על הכתוב ותם לריק וגו'.

ג) ר"ל הנזכר בתשו' מהר"ם לעיל ותם לריק כחכם וכו'.

ד) הלשון קצר, והננו להעתיק לשון ספר הישר, אחר שסיים לשון התקנה שהתקין, כתב ר"ת: אח"כ נזכרתי מה ששנוי

מצוה תרה

לא תעשה שם"ב

ה'תשס"ו

[א] מצות לא תעשה שלא לשכוח מעשה עמלק שנאמר (דברים כ"ה, י"ט) לא תשכח, בלב, שאסור לשכוח איבתו ושנאתו ממנו.

הנה לכאורה משמע כמ"ש **לְיוֹל** (מצוה תר"ד) **דספר תורה** **זעִינן ר"ס**, וכן כתב הפרמ"ג בסימן קמ"ג (מ"ז ס"ק א') **דכפ' זכור** **דהוי מן התורה** **לרין ספר תורה כשירה**, ואם נמצא מוטעת לרין להוציא אחרת, א"כ ג"כ פשיטא ליה **דזעִינן ספר תורה כשירה**, ונראה דמוכח כן במגילה י"ח (ע"א) **דילין מגילה דאסור בעל פה מדכתיב (שמות י"ז, י"ד) כחוב זאת זכרון בספר ולין זכירה זכירה**, ומינה דזכור זעִינן בספר.

אמנם הרמב"ן בחומש פ' כי תלא (דברים כ"ה י"ז) כתב דמסתפק ליה בכונת מצוה עשה זו אם נימא שמצוה לקרוא פרשת עמלק זעִינן למדין מן התורה בשניה זכור וגו' (מגילה כ"ט ע"א), והנכון וכו' שנספר לזינו אחריו דומיא דזכירת מרים היא המצוה, אמנם בספר החינוך מצוה תר"ג כתב גם כן דמקרא זה אנו למדין לקרות זעִינן.

והרמב"ם במנין המצוות [עשה] מצוה קפ"ט כתב שנגזרנו לזכור מה שעשה וגו' ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו, ומזה נצין למה עיקר

המצוה זעִינן דזכירה תכלית הוא המחייה והמלחמה עם עמלק, וכשם שמצוה המלחמה עיקרו על הזיכרון כמ"ש החינוך סימן תר"ד, וזרמב"ם סוף מנין עשה, ר"ה לכך גם הזכירה עיקר מצוה זעִינן, [1] לא קיים המצוה אם לא קרא זעִינן, ולכך נסמכו ז' המצוות בקרא מצוה זכירה ומצוה מחייה להורות כשם שמחיית עיקרו שייך זעִינן שהם כח זידם למחות הוא הדין הזכירה, ומכל מקום גם זיחיד נמי המצוה אם לא היה אפשר זעִינן וכמ"ש הרמב"ן, וזה מיושב דברי הרא"ש שכתב בצרכות פרק שלשה שאכלו (סימן כ') דפרשת זכור זעִינן עשרה ר"ס.

[3] **והנה** מצוה זו אנו מחוייבין לקרות זעִינן פעם אחת בשנה, והטעם אמרינן בפרק אלו מליחות (ב"מ כ"ד ע"ב) **דלזכירה משתכחת זי"צ חודש**, וכן על המת נגזר גזירה שבתוך י"צ חודש ישתכח (ע"י פסחים נ"ד ע"ב ובברכות דף נ"ח ע"ב ברש"י ד"ה ככלי), ולכן צוה לנו התורה הקדושה שלא תשכח, וזולאי לריכס לזכור פעם אחת בכל שנה ושנה, ופעם אחת שאל הרב מו"ה משה מעיר חדש שאחר כך נסע לארץ הקודש, שצננת העיבור יהיה יוחר מי"צ חודש, והשיב מרן זצ"ל בעל חתם סופר שהיא צאמת מתכווין ללאת בפרשת תלא על תנאי, (ויכרך) [ויכך] **ראוי לנו לעשות ר"ס**.

קריאת
פרשת
זכור פ"א
בשנה

רסו. וראה עוד מה שכתב רבינו בסוף חיו"ד עוד טעם על מה שצריך הקריאה דווקא בתורה ובעשרה, וראה בשו"ת בצל החכמה ח"ו סימן מ"ג מש"כ עליו.

רסז. ראה אריכות עליו בשו"ת דברי יואל או"ח סימן ל"ג. ובשו"ת שאילת יעקב ח"ב סימן ל"ד אות ו'. ובשו"ת בצל החכמה ח"ו סימן מ"ד. ואם דברי רבינו בשם החתם סופר סותר דברי החתם סופר שבשו"ת אבהע"ז ח"א סימן קי"ט דמשמע דזמן שכחה של שנה מעוברת היא י"ג חדשים דלא כדברי רבינו בשמו. עיין בשו"ת דברי ישראל ח"ב לקוטי

רסד. ראה עוד בשו"ת או"ח סימן של"ו, ועיין עליו בשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן קמ"א, וראה מה שהאריך בדברי רבינו בשו"ת שאילת יעקב לחתנו של רבינו ח"ב סימן ל"ד אות ה' לבאר למה בעינן ספר ואם צריך מנין להקריאה עי"ש.

רסה. וז"ל הרמב"ם שם הנה תמצא מהם מצוות שהם חובה על הצבור לא לכל איש ואיש כמו בנין בית הבחירה והקמת מלך והכרתת זרעו של עמלק. וכן החינוך כתב וזאת מן המצוות המוטלות על הצבור כולן. וראה ספר ישמח משה פרשת כי תצא מה שכתב על דברי החינוך.

אפיטרופא של יתום לשחרר עבדו / ברכו בקראה"ת

מצוה, כדאמרין בעלמא (ב"ב קעד ע"א וש"נ) יתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו, דאי אקנייה לגדול דבר כפייה לעשות מצוה הוא הוה כפו ליה. אמר רב אשי כאשר עשה כן יעשה לו קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי, ובוחר בם יותר מבעבד ואין אנו צריכין לכופו אלא בלא כפייה ישחרר אותו על ידי זוזי, ומוקמינן ליה אפיטרופא לשחרר דתניא (שם נב ע"א) אין אפיטרופ' רשאין להוציא עבדים לחירות, וילך העבד אל הנער עם האפיטרופא ומקרקש ליה זוזי לנער ויאמר לו במה אתה חפץ בי או באלו זוזי ויאמר הנער בזוזי אני בוחר יותר ממך ויאמר לו העבד אם כן אמור לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו גט חירות על שמך וכתוב לו הנער על שמו, כלומר אומר לסופר ולעדים [ש]יכתובו, ובוזה הענין עבדינן בלא כפייה ומצו למיכתב בגט צבינא ברעות נפשי.

ונראה לי דאין האפוטרופין של יתומים יכולין לשחרר עבדים של יתומים אלא בענין זה על ידי קרקוש זוזי ועל פי היתום שיאמר לסופר ולעדים לכתוב, או על ידי שימכרום לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות.

עג

שאלני אחי ר' חזקיה. הקורא בתורה למה אומר לציבור ברכו את יי המבורך קמ"ה, יברך ברכת התורה ודיו.

והשבתי לו לפי שעזרא תיקן לישראל שיהו קורין בתורה שני וחמישי ושבת קמ"ו, והקורא בתורה מוציא את הציבור ידי חובת קריאה קמ"ז, לפיכך הרי הוא כאומר לציבור,

באחריות יכול לחזור. וכ"מ להלן במס' ב"ק. ונראה שחיבות אלו מישך שייכי למעלה אחרי ויצאו עליה עסיקין. קמ"ה. טושו"ע סי' קלט ס"ו עפ"י ברכות נ ע"א כמש"כ בבאהגר"א. קמ"ו. וכ"כ תוס' ברכות יג ע"א (ד'הא עזרא תיקן קראה"ת) ועי' מג"א וברכ"י רס"י קלה. קמ"ז. מלשון רבינו משמע שנוקט שחיוב קריאת התורה על כל יחיד הוא מדין שומע כעונה ולא שמיעה בעלמא. וכן סובר רבינו יואל בראבי"ה סי' תקנב עמ' קעא שכתב: שהרי המברך והקורא בתורה מוציא את הרבים ידי חובתן וכשהוא מברך ואנו עונין אחריו אמן הרי הוא כמו שאנו מברכין וקורין. וכן

בפירוש בשטר דשלא באחריות מכרה קמ"א, דאי לא כתב בפירוש אמרינן טעות סופר הוא שלא נכתב, ויצאו עליה עסיקין מיד בשעת מכירה, אם כששמע שמעון הערער אמר איני רוצה לזקק לה ולקנותה מפני הערער טענתו טענה ויכול לחזור, דטע' [מא] דקונה שלא באחריות דהוי קנייה משום דעביד איניש דזכין ארעא ליומיה קמ"ב שתהא שפה קמ"ג בידו אפילו יום אחד, והא ליכא, אבל אם לא חש שמעון לערער וירד ונזקק לשדה אפילו זיקוק מועט, כגון שדש אמצרי לידע מה צריכה, אינו יכול לחזור אע"פ שלא היתה שפה בידו כלל בלא ערער, דאמר ליה ראובן כיון ששמעת ולא חששת לערער וירדת לשדה נתרצית בכך, זחיתא דקטרי וכו', כלומר נתרצית לקנות השדה בעירעורו ולא מצית למיהדר, דיצאת מכלל זבני ארעא שפויה ליומיה וקבילת עלך הערער. אפילו באחריות נמי ויצאו עסיקין מיד ולא חשש שמעון לערער וירד לה אין יכול לחזור ולומר אין רצוני בקרקע שיש עליו ערער, דאמר ליה ראובן כפרת וקבילת הערער כשירדת לה, ואי משום אחריות, כשיטרפוה ממך אחוי טרפך שבדין טרפוה ואש"ם לך קמ"ד עד שלא החזיק בה.

עב

[גיטין מ ע"א] הנהו בי תרי דהוה להו עבדא קם חד מינייהו ושיחרר פלגיה אמר אידך השתא שמעי רבנן שחציו בן חורין ומפסדי ליה מינאי, שיכופו אותי לשחררו כדתנן (שם מא ע"ב) כופין את רבו וכו', אזל אקנייה לבנו קטן, דלאו בר כפייה למעבד

שמה שאמר אב"י עד שלא החזיק 'החזיק' היינו הקנין עצמו. ואילו כאן ממש"כ להלן 'אבל אם לא חשש שמעון לערער וירד ונזקק לשדה אפילו זיקוק מועט כגון שדש אמצרי לידע מה היא צריכה' וכן ממש"כ 'שכתב בפירוש בשטר' משמע שמפרש כתוס' הנ"ל ש'החזיק' אינו הקנין אלא גילוי הריצוי. ועי' להלן ס"י צט. קמ"א. וכ"פ רבינו בריש ב"ק. קמ"ב. ב"מ יד ע"א. קמ"ג. עי' ב"מ ע ע"א דמשפו נכסיה, ופרש"י שם שנכסיו שקטין אצלו ואין ערער על קרקעותיו. עי' ערוך ע' שף ב. קמ"ד. הר"ב אבני שהם תמה דפשיטא שגם בהחזיק בה דינא הכי דבשלא החזיק בה גם שלא

תמרי דזיקא היכי אכלינן / חקירות ובדיקות בדיני נפשות

ומפילין אותם ממנו, יאשי מייאש מעיקרא על כל מה שיפול ממנו דלהאי ודאי מסיק אדעתיה ומייאש מעיקרא כיון דמימאסי. ובעי כרכתא מאי, כיון דגלי דעתיה דלא מייאש מן הנפלות מהן^{קמ"ח} מהו, א"ל אסור, והוא הדין לתאינים כרוכות.

ולא נהירא לי מה שפירשו רבותי כיון דאיכא שקצים ורמסים דאכלי להו, בארץ אחר נפילתן, דאם כן לישני נמי לעיל גבי תאינה הכי^{קמ"ט}, וזתים וחרובין לישתרו כיון דאיכא שקצים ורמסים דאכלי להו בארץ. ותו לימא כיון דאיכא בהמות דאכלי להו, אלא בהמות לא סלקי לאילן.

עה

שאלני^י חתני ר' יואל. הא דתנן בפרק היו בודקין (מ ע"א) בדיקות אמר אחד מן העדים איני יודע עדותן קיימת, והקשה לי, וכי כששואלין אותם מכירין אתם אותו אם גוי אם יהודי היה הנהרג דהוא בדיקה, וכן התריתם בו וקיבל התראה, אם אמר אחד מן העדים איני יודע אם ישראל היה או אמר איני יודע אם קיבל התראה, עדותן קיימת וקטלינן ליה אפומא דחד, חס ושלום.

והשבתי לו. שבע חקירות דרישא דמתני' אינן גוף העדות, שאפילו יאמרו העדים עכשיו הרג פלוני את פלוני והתרינו בו וקיבל התראה, אעפ"כ חוקרין אותן בכולן משום דר' שמעון בן אלעזר דאמר (שם לב ע"ב) מסייעין העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהן ויחזרו בהן אם באו להעיד עדות שקר, הכי נמי רמא עלייהו תורה אילו שבע חקירות כדי שיחזרו בהן ולא יעידו שקר^{נ"א}. ומכירין אתם אותו והתריתם בו, והעובד ע"ז את מה עבד ובמה עבד, הוא גוף העדות, שאם לא

הרי אתם צריכין לברך ולקרות כמוני, תסכימו לקריאתי ולברכתי ותברכוהו עמי והם עונין ומברכין. וכן שליח ציבור אומר ביוצר ומעריב, לפי שהוא בא להוציא את הציבור ידי חובתן ואומר להם תסכימו לקריאתי ולברכתי ותברכוהו עמי והם עונין ומברכין ויוצאין ידי חובתן. וכן המברך ברכת המזון, לפי שהוא מוציא את בני הסעודה אומר להם תסכימו. ולכולן סמכו חכמים שתיקנו, ממש ש אמר כי שם ה' אקרא ואתם הבו גודל לאלהינו ותברכוהו אתי.

עד

מפרק אילו מציאות (כב ע"ב). בחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקא היכי אכלינן להו. וקשיא ליה לרבינו שלמה זצוק"ל ומקמי דאיתותב היכי אכלינן להו, הא מודה רבא בזיתים וחרובין הואיל וחזותן מוכיח, ותמרים נמי חזותן מוכיח.

ונראה לי דתמרים נמי עם נפילתן נימסין, כמו תאינה דאע"ג דחזותא מוכיח כיון דנימסית מייאש מעיקרא. והא דאיצטרך למיבעי, משום דלא דמי לכולה מילתא דתאינה, תאינה מידע ידיע דנתרה בלא זיקא ונימסת ומעיקרא מייאש, אבל תמרה דלא עבידא דנתרה אלא על ידי זיקא לא מסיק אדעתיה לזיקא ולא מייאש מעיקרא, ומיהו לכי ידע מייאש. ומקמי דאיתותב אכלינן, דסברי' כרבא דתהוי יאוש, אבל השתא דאיתותב היכי אכלינן. ולזתים וחרובין לא דמו דכיון דחזותן מוכיח עלייהו ולא מימאסי, ודאי לא מייאש, אבל תמרי מימאסי ולכי ידע מייאש, אבל מעיקרא לא מייאש דלא מסיק אדעתיה לרוח שאינה מצויה. ומשני כיון דאיכא שקצים ורמסים דאכלי להו באילן

מחל. קמ"ט. ועי' בבאהגר"א שציין לד' הרמב"ם דדוקא תמרי דזיקי אכלי להו מחמת מתיקותן. קנ. כל הסימן הועתק בראבי"ה סי' אלף ומ"א. וככל דבריו כאן כתב רבינו במס' סנהדרין מ ע"א. קנא. וכך היא שיטת רוב הראשונים (רמב"ם פ"א מהל' עדות ה"ד ומאירי וחי' הר"ן. וד' הרמ"ה שבאמרו עכשיו הרג איז חוקרין אותו בכולן.

משמע שסובר ראבי"ה שכ"כ בסי' כא: וצריך לכוין לכו לצאת ולשמוע מפי הקורא. [ועי' בס' ציונים לתורה כלל ט בשם מהרי"ב שהחיוב הוא שמיעה בלבד ובשם רדב"ז שהוא מדין ש"כ]. קמ"ה. מפרש רבינו כפירוש הערוך ע' כרך א: פירוש כגון שאם בעל התמרים עושה גידור פסיפס ברה"ר תחת דקליו וכו' אסור דגלי דעתיה דלא הפקירו ולא

הלכות ברכות סימן נד נה

(י) ערבית בלא קדיש (כל-בו). (יא) וכן מי שלא היה לו ציצית או תפילין (יב) והביאו לו בין 'ישתבח' לקדיש יכול להניחם ולברך עליהם, אבל (יג) *בין קדיש ל'ברכו' לא יפסיק בשום דבר (א"י פ' חפלת השחר), וכל-שכן שלא יפסיק (יד) לאחר שאמר השליח-צבור (ד) 'ברכו' קודם שמתחילין ברכת 'יוצר' (כ"י) סוף סי' נו בשם המנהיג וע"ל סוף סי' נז):

נה דיני קדיש, ובו כ"ב סעיפים:

א טור ומפורש הטעם א (א) אומרים (ב) קדיש. יראין אומרים אותו בפחות מעשרה באר היטב

לאחר שהתחיל הש"ץ קדיש לא יפסיק שוב לטלית אפילו בין הפרקים, ע"י סימן סו סעיף ב, וזה שכתב רמ"א כאן אבל בין קדיש לברכו וכו' וכ"ש שלא יפסיק וכו', מ"א: (ב) קדיש. כאשר טוב למעט בברכות כך טוב למעט בקדישים, כנה"ג, וכן בחשובת דבר-שמואל סימן פג קודם גס"כ ח"ג ע"ז שנסאפים

ואומרים שנית קדיש ואינו נכון דמה ענין לומר ב' קדישים סמוכים זה לזה, ועכ"פ יש ללמדם שיאמרו מקצת פסוקים בין שני הקדישים. ואין לומר קדיש אלא אחר דבר הגדה, וכשלומד משניות או שום ד"ת שבע"פ י"ל הגדה אחריו דהיינו אר"א אר"ח ת"ח מרכים שלום וכו' כדי לומר עליו קדיש, מ"א ע"ש, וע"ל סי' נה ס"ק א מ"ש"ש: (ד) ברכו.

משנה ברורה

שם עשרה, ואפילו (יא) מי שלא למד יכול גס"כ לומר הקדיש כמו בפריסת שמע לקמן בסימן סט: (י) ערבית בלא קדיש. עיין לקמן בסימן סט מה שכתבנו שם בזה: (יא) וכן מי שלא. דכל זה הוא צורך מצוה, על-כן מותר להפסיק (יב) לאחר שגמר ברכת 'ישתבח': (יב) והביאו לו. (יג) בין ליחיד ובין (יד) לשליח-צבור, ואף-על-פי דגנאי הוא לצבור

שהיה ברשותו ליקח אחד לזה, ומכל מקום הוא הדין אפילו אם נשכר לבי' וג' שנים וצריך לפעמים לעזר הרשות בידו, וקצת משמע כן בביתאור הגר"א גס"כ:

* בין קדיש. עיין במשנה ברורה במה שכתבתי דבין קדיש לברכו דינו כבין הפרקים, כן כתב אליה רבה והעתיקו הפרי-מגדים. וקשה לי, דהלא הרמ"א פסק בסימן פ בהג"ה ובסימן סו סעיף ב דעל

להמתין, מכל מקום הואיל דאי אפשר בלאו הכי שרי, ובוזא אין צריך השליח-צבור לחזור ולומר פסוקים, דשהייה מועטת היא [דה"ח]. ונראה, דביחיד מיירי באופן שיהיה יכול לגמור הנחת טלית ותפילין קודם שיגיע הש"ץ ל"אמן יהא שמיה רבא" וברכו, או שכבר שמע קדיש וברכו, דאי לאו הכי הלא קיימא לן בסימן כה דאסור להפסיק בין השליח להשליח-ראש אפילו לענות "אמן יהא שמיה רבא" וברכו, אלא שותק ושומע ומכוין למה שאומרים, וזה אין נכון לעשות כן לכתחלה לצאת בזה אפילו למאי דקיימא לן שומע כעונה, כדמוכח בברכות כא ע"ב, בתוספות ד"ה עד וברא"ש שם; ובאופן זה טוב יותר שימתין מלהניח התפילין עד שיסיים הש"ץ ברכו ואז יניחם, ולענין הברכות עיין בסעיף-קטן הסמוך: (יג) בין קדיש. רוצה לומר, משעה (טו) שהתחיל קדיש, דהקדיש לברכו גס"כ שייך. ועיין (טז) באחרונים שכתבו דבין קדיש לברכו דינו (יז) לכל מילי כבין הפרקים, ותיכף אחר ברכו אף שלא התחיל עדיין ברכת יוצר הוי כאמצע הפרק, דמשם ואילך הוא כהתחלת יוצר, כי עיקר כוונת הש"ץ מה שאומר "ברכו את ה'" היינו שיברכוהו אחר-כך בברכת יוצר, (יט) על-כן בין יחיד ובין ש"ץ אם לא נודמן לו טלית עד שהתחיל קדיש יכול להתעטף בו תיכף, אבל לא יברך עד לאחר התפלה, ואז ימשמש בו ויברך. ותפילין אם נודמן לו קודם ברכו, יכול לברך עליהן, לפי מה שהסכימו האחרונים בסימן סו דיוכל לברך על התפילין בין הפרקים; אבל אף לא נודמן לו עד שהתחיל ברכו, שוב לא יוכל לברך עליהן, אלא יניחן בלי ברכה וכשיגיע קודם "אהבה רבה" ימשמש בהן ויברך עליהן, ועיין בסמוך: (יד) לאחר שאמר וכו'. מלשון זה מוכח דאפילו יחיד לא יפסיק, ועיין בסעיף-קטן הקודם. ונראה דכל זה דוקא באופן שמיידי בפנים, דהיינו שכבר גמר ברכת 'ישתבח' ועומד להתחיל ברכת 'יוצר אור', אבל אם הוא עוסק עדיין בפסוקי דזמרה, וכל-שכן אם בא עתה להתפלל, ורוצה להתפלל כסדר ולא לדלג הפסוקי דזמרה ולפתוח מברכת יוצר, ושמע קדיש וברכו, אין דינו בזה כאמצע הפרק, ולכולי עלמא יכול להניח טלית ותפילין ולברך עליהן. ועיין (יט) בהגהות הגאון ר' חיים צאנזאר:

א (א) אומרים וכו'. כאשר טוב למעט בברכות כך (ב) טוב למעט בקדישים. ועיין באחרונים שקראו תיגר על זה שנסאפים עשרה בני-אדם ואומרים כמה קדישים על פסוקי-תורה או משנה או גמרא. עשרה יהודים לועזים, שאין מי שיודע בלשון-הקודש להוציא אותם ידי חובה, (ג) יוכל אחד מהם להיות שליח-צבור ולומר קדיש וקדושה בלשון לע"ז: (ב) קדיש. פירוש, אחר פסוקי דזמרה, ובענין עשרה, שכל דבר שבקדושה, כגון קדיש וקדושה וברכו (ג) וקריאת-התורה ונשיאת-כפים, אין אומרים אותו בפחות מעשרה, שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל", וילפינן בגזירה-שוה ד"תוך" "תוך" ממרגלים, דכתיב "עד מתי לעדה הרעה הזאת", יצאו יהושע וכלב, נשאר עשרה, וקרואין עדה. וכל הקדישים (ד) שוין לזה, אפילו קדיש דרבנן שאחר הלימוד. כתב הט"ז, דבעת אמירת פסוקי דזמרה אין צריך עשרה, דאפילו אם אמרוהו ביחידות, כל שיש עשרה בשעת אמירת הקדיש די בכך. וכן אם התחילו להתפלל ערבית ביחידות ובאו עשרה לעת אמירת הקדיש, יכול לומר הקדיש, וכן בכל לימוד שאדם לומד, פסוקים או אגדה, או באמירת "עלינו" או באמירת "אשרי" שקודם מנחה או באמירת תהילים בבוקר, אם היה בלי מנין ונודמן תיכף מנין, שיש לומר קדיש. ומגן-אברהם בסימן סט וילד לא כתב כן, וכן מהגר"א בסימן ולד מוכח

שער הציון

(ב) חיי-אדם: (ג) פשוט, ומוכח לעיל בסימן נא סעיף ד בהג"ה שם בביתאור הגר"א ובסימן נג בסעיף ג: (ג) מוכח מפנים: (ד) מגן-אברהם: (טו) מגן-אברהם: (יז) אליה רבה ופרי-מגדים: (יז) אף לענין שאילת שלום והשבה על זה: (יט) פרי-מגדים: (יט) שהוא משיג שם על הרמ"א, ולדברינו נחא סברת הרמ"א דסבירא ליה דכיון דהוא שומע ברכו מהש"ץ ועומד לקיים דברו ולהתחיל ברכת יוצר אור נחשב כאמצע הפרק, ועיין לקמן בסימן קלט סעיף ז ובביתאור הגר"א שם: (ב) כנסת הגדולה: (ג) דבר-שמואל סימן שכא: (ג) מגילה כג: (ד) שו"ת כנסת הגדולה:

ללמדו שיהיה שגור צפוי, מה שאין כן שארי צרכות יכולו חצירו להוציא
ידי חוצמו: (יח) ישוב לו והיה בוכה. לא הוזכר שלימדו לו ג' אלו,
ומשום ליתא נה רבוא על לב רחב כר"א שלימדו וקבלם בפעם א'
ובלימוד ההלכות הוא שהולך לפרש כיצד למדס כדמפרש ואילן, אבל ודאי

שמע לדברי רבי יוחנן בן זכאי
ולמדס מיד כשא"ל עמוד ואלמדך
שלשתן, וזהו שאמר כאן ישב לו כו',
דר"ל לאחר העמידה שעמד ללמדס
כדברי רבי יוחנן בן זכאי וכו'. ולא
מסתבר לומר שזה שישב לו והיה
בוכה היינו שלא רצה לקיים דברי
רבי יוחנן בן זכאי לעמוד ללמוד
שלשתן, והיה חפץ ללמוד מפי רבי

יוחנן בן זכאי דווקא הלכות (אבל ג' אלו היה יכול ללמוד מפי אמריס
ג"כ), וזהו מבקש אני ללמוד תורה דקאמר לרבי יוחנן בן זכאי ר"ל
הלכות דווקא, כי הוא דחוק בלשון המאמר, גם לא מסתבר שלא ישמע
לדברי רבי יוחנן בן זכאי: (יט) והיה א"ל ב' הלכות בו' חוזר על־יהן
ומדבבן. לכאורה פירושו שכל ימי השבוע כולו א"ל רק ב' הלכות
והיה חוזר עליהן כל ימי השבוע עד שמדבבן, אבל אין נראה שר"א
צור סוד כו' ילטרך לחזור ב' הלכות כל ימי השבוע, גם קלם דחוק
שרבי יוחנן בן זכאי יעריח עלמנו כ"כ ללמד לו ז' פעמים (דהיינו פעם
אחת בכל יום מימי השבוע) ב' הלכות לר"א, וצירופין [נד:]: אמר ר"א
גופיה שמייב לשנות לתלמידו רק ד' פעמים. (ואפשר נחמלת לימודו
שהיה עם הארץ הוא שהולך רבי יוחנן בן זכאי ללמדו כ"כ פעמים הרבה,
וכמ"ס בקנה הגדול [ע"ט א'] שפעם ראשונה לא הכיר בו רבי יוחנן בן זכאי
שהוא כלי מוכן). אבל יותר נראה לפרש, שכל יום מימי השבוע היה
מלמדו ב' הלכות חדשות, שכן היה דרכן לשנות לתלמידים ב' הלכות
בכל יום, וכדליתא בויקרא רבה פ"ט הריני שונה ב' הלכות היום ב'
הלכות למחר כו', וצירוף השירים רבה פ"א מה מים טיפין כו' ב'
הלכות היום ב' למחר, ועיין שומר טובו תהלים מזמור א'. ונחשבת
הרשב"ש סי' נ"ב פי' בשם ספר המנהיג מ"ש כל השונה הלכות בכל

זכאי בן מי הוא יחלוק לו כבוד מפני כבוד אביו, וכמו שנאמת אח"כ
כשהטריח עליו והגיד לו א"ל רבי יוחנן בן זכאי חייך היום אתה סועד
אלני, והוא היה רוצה לצרות מן הכבוד, וגם היה רוצה להמענות לפי
מש"ל: (טו) א"ל מימיר לא צמדת בו' א"ל לאו. בתוס' פ' הנונה

[שבת קד]. פירושו עפ"י הירושלמי
[מגילה פ"ק ה"ט] והצ"ר פ"א שאמרו
סס דחינוקות שדרשו מנפ"ך היו
ר"א ור"י, דל"ל שר"א למד תורה
כבר אלא שלא עסק עד שהגדיל
עכ"ל, וממ"ס כאן אין נראה כן,
דנהי דנחמיה לא עסק אבל ק"ש
וחפילה וצרכת המזון אין אפשר
ששכח, (והרי נשחזר ר"א צבור סיד

שאינו מאבד טפה, שנראה לפשוטו שהיה זכרן נטעו וכמ"ס בשם האחד
אליעזר ואיך שכתב אלו ג' דברים הנהוגים בכל יום), ועוד שהרי א"ל רבי
יוחנן בן זכאי מימיר לא למדס כו' והשיב לאו, הרי שלא למד מימיו
אפילו ג' אלו. ואולי נאמר לדעת התוס' שלמד רק צורת אוחיות ולא למד
ק"ש וכו' ותפלה ובהמ"ז עדיין (ולפירוש"י בפ"ג דצרכות [ג.]) אפי' קטנים
שהגיעו לחינוך פטורים מן הק"ש): (טו) א"ל לאו. י"ל ז"ש ר"א רפ"ז
דצרכות [מז:]: איזהו עם הארץ כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית,
(ובסוטה [כ"ב א']) גרסינן נה ר"מ, ונדחקו התוס' סס ליישב דלא חיקשי
דר"מ אדר"מ. גם נטרך לומר, דאחרים דאירי נה סס לאו היינו ר"מ
כסמם אחרים בכל מקום. ועי' תוס' בפ"ק דסוטה [יג.], וזה, אבל לגירסא
דצרכות ר"א נחמיה, דקיבלה מרבי יוחנן בן זכאי שפתח לו תחלה באלו,
(מיהו א"כ הו"ל למינקט שלשתן): (יז) עמוד ואלמדך שלשתן. פשוטו
של דבר הקדים לימוד ג' אלו משום שהן תדירין בכל יום (ולכן הקדימו
ג"כ בסיפור המשנה ג' אלו כסדרן נמסכת צרכות, ואבג צרהמ"ז כלל כל
הצרכות כולן, ועיין בלשון ריא"ז בשלטי גבורים ריש צרכות). ועמיתיה הרב מ'
אנרסם עבדיל ז"ל פירש, משום שאמרו צירושלמי פ"ג דצרכות
והצירוף הפוסקים שגב' אלו אין אדם מוציא חצירו ידי חובתו (אלא
נחמלה ב' וצרכות המזון צוימין ג' או א' סופר ולא צור), לכן הקדים

הוספות הרד"ל [ח] ואין לתמוה אם היה קטן כזה שלא למד ק"ש תפלה ובהמ"ז רק צורת אותיות האריך דרש מנצפ"ך אז, שנמצא כיו"ב
בוהור בינוקא דרב המנונא סבא שמפורש ברעיא מהימנא עקב [וע"ב] שהי' בן ה' שנים כשדרש המאמר המופלא דפי בלק,
וינוקאי דר"י דפקיעין בפי בלק [והו' דלא הוי ה' שנין, וכן הרבה כיו"ב, ובשמואל הנביא אמרו ברפ"ה דצרכות [לא:]: שדרש שחיטה בור כשרה
מקראי כשהביאוהו אל עלי כשנגמל מחלבו, אף אנו לא נתמה על ר"א וחבריו שלפי גדולתם אח"כ, גם בעודם באבי הילדות מקטפיהו ידיעו:
[ט] ומפני שהיו רגילין עדיין בימי ר' יוחנן בן זכאי ללמוד תורה מעומד כמו שהי' עד ימי ר"ג כדאיתא רפ"ג דמגילה [כא:], ואם הוא ר"ג דיבנה,
א"כ וודאי ר' יוחנן בן זכאי קודם לו היו. ואפילו למאי דגרסינן בה בשלהי סוטה ר"ג הזקן שהי' נשיא בזמן הבית (שחרב בימי בנו רשב"ג
הראשון שנהרג) קודם שהי' ר' יוחנן בן זכאי נשיא, מ"מ י"ל שר' יוחנן בן זכאי למד תורה לרבים בימי ר"ג הזקן כמו בימי רשב"ג בנו, וקודם
תקנת ר"ג הזקן היה זה המעשה דר"א שעדיין היו לומדין תורה מעומד. ע"כ:

פירוש מהרז"ו

מקומות היא תולדות מאמר הראשון לגמרי ונלמד ממנו, אבל על פי
פי רוב הוא כמו שכתבנו, ואין כאן מקומו להאריך בחיפוש הראיות,
רק אביא שתיים או שלש לדוגמא, באבות [פ"א מ"ה] אל תרבה
שיחה עם האשה, מכאן אמרו כל המרבה שיחה עם האשה גורם
רעה לעצמו וכו'. ועוד שם בפרק ששי [מ"ו] כל האומר דבר בשם
אומרו הא למדת שהאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם
שנאמר [אסתר ב. כג] ותאמר אתה למלך בשם מרדכי וכו'. פירוש
שהענינים שהביא דומים למאמרים שלמעלה מהם. וכן לקמן פרק ג'
מכאן אמרו חכמים כל מלכות שאין לה יועצים אין מלכותה מלכות,
ומנין אנו למדים, ממלכות בית דוד וכו', הרי שמתחלה אמר מכאן
ואחר כך מנין אנו למדים ומביא ראיה מהפסוק, אלא שפירושו כן
הוא כמו שכתבנו בס"ד: [ו] א"ל הגיד לו. שהיה מתירא שיחלוק לו
כבוד בשביל אביו שהיה מגדולי עולם, כמו שאמר לקמן פרק זה,
ויבוא לכלל גאווה ויהיה מפסיד למודו. וגם אפשר שילמדנו רבו

עוד העיר ממצות הגדה בליל פסח שהמצוה היא להגיד לאחרים. ומגמרא פסחים (דף קטז ע"ב) לכאורה משמע דיש בזה שומע כעונה, דאיתא שם סומא פטור מלומר הגדה וכו' והאמר מרימר מאן דאמר אגדתא בי רב יוסף וכו', ויעוין בספר שבת פסח (דיני מגיד, אות ב), שבאמת מצדד לומר כן דלא יהא שומע כעונה בהגדת ליל פסח, משום שהחייב הוא להגיד לאחרים כמ"ש והגדת לבנך, ובספר ישרי לב (תאו"ח אות ש, שומע כעונה) הביאו בשם אביו הגאון בעל חקרי לב שהקשה ע"ז מסוגיא דפסחים הנ"ל. ועיי"ש מש"כ ליישב דברי השבת פסח ולפרש את הגמרא בדרך אחרת. אולם לא משמע כן מדברי המפרשים על הגמרא הנ"ל. ויעוין ב"י (ס"ס תעג), שכתב בשם רבינו ירוחם דסומא חייב בהגדה מדרבנן ויכול להוציא את הרבים יד"ח. ויעוין שו"ת חת"ס (או"ח, סימן טו) דפשיטא ליה להגדה אפשר להוציא מתורת שומע כעונה. וצ"ל דאעפ"י שבהגדה בליל פסח המצוה היא להגיד לאחרים, מ"מ אין זה לעיכובא, כדאיתא בפסחים (דף קטז), ת"ר חכם בנו שואלו ואם לאו הוא שואל לעצמו, וז"ל המכילתא שהובא בסה"מ להרמב"ם: מכלל שנאמר והיה כי ישאלך וגו', בינו לבין עצמו מנין, ת"ל ויאמר משה וגו'.

סימן נח

מי שלא שמע פרשת זכור אם יוצא בשמיעתה

בפרשת השבוע בזמנה

נשאלתי, באחד שלא שמע פרשת זכור ונתכוין לצאת יר"ח בזמן קריאת התורה בפרשת השבוע, סוף פ' תצא, אם יצא האיש הזה יר"ח מצוה זו, הואיל והקורא לא כיון להוציא כזה.

הנה, לכאורה יש לומר שכיון דבלא"ה הקורא מכוין להוציא את הרבים במצות קריאת התורה ואנו אומרים בזה שומע כעונה בשביל מצות קריאת התורה ונחשב כאילו הוא קורא בעצמו, שוב יש בידו לכיון שיצא בזה יד"ח פ' זכור אף בלא כוונת הקורא. אבל לעומת זאת יש לדון, דעל המשמיע לכיון להוציא את השומע בדבר זה שהשומע רוצה לצאת בו, וקצת יש לדקדק כן מדברי דרך החיים הלכות פורים, שמביא דברי המג"א (סימן תרצב ס"ק א), דבברכת שהחינו על המגילה יכולין לצאת גם על הסעודה ומשלוח מנות, וכתב ע"ז, שגם המברך יכולין להוציא ע"ז, וכ"כ הפמ"ג (באשל אברהם אות א): ויחידע לש"ץ זה דבעי כוונת שומע ומשמיע. ולכאורה אף כשלא נתכוין המברך להוציא על הסעודה אמאי לא נאמר דכיון דשומע כעונה הוי כאילו בירך בעצמו ושוב יכול לכיון לכל מה שירצה, וע"כ דעל המשמיע לכיון להוציא בדבר זה שהשומע רוצה לצאת בו.

וח"כ הגר"י כהן שיח"י הביא ראייה שא"צ המשמיע להוציא את השומע דקא בדבר זה שהוא רוצה לצאת בו,

משחמע כל זמן שעונין דהווי להו תרי קלי, קולות העונין וקול כהנים המברכים ולא משחמע. ואי תקשי לדברי הרב א"כ לא יסאו שנים כפיהם וכו'. (ובפרט לדעת החרדים שגם הישראל השומע הוא בכלל המצוה, ומה שמתברכים גם העם שבשדות היינו כשיש צבור שומעים שוב מתברכים גם עם שבשדות שאינם שומעים. אלא שק"ק מעיר שכולה כהנים שמברכים לעם שבשדות ויש ליישב). ולכן לא שייך בזה שומע כעונה, דנהי דשמיעתו חשיב כדבור לגבי עצמו אבל לא לגבי העם המתברכים שהם אינם שומעים את ענייתו של הכהן השומע. ואפשר שזהו גם כוונתו של הגאון בעל בית הלוי, ולא משום דחסר, הקול רם, ואפשר עוד, שגם הדרשה שבגמרא, אמור להם בקול רם, הכוונה היא בקול רם כדי שהצבור ישמע, באופן שהדרשה שבגמרא ידון, אמור להם בקול רם, היא אותה הדרשה שדרשו בספרי, אמור להם שיהיה הקהל שומע'.

וח"כ הרב הגר"י כהן שיח"י הביא קצת ראייה לדברינו שבחליצה ובמקום שהמצוה היא שיאמר לאחרים ל"ש שומע כעונה, מהא דאיתא במשנה בכורים (פ"ג מ"ד): כל מי שיודע לקרות קורא וכל שא"י לקרות מקרין לפניו — היינו שאחר קורא והמביא עונה אחריו (ובירושלמי שם הובא סמך לזה מהכתוב: „וענית ואמרת“ — דאין ענייה אלא מפי אהרן). ולכאורה, כיון שבין כך קורא אחר והמביא שומע ממנו, למה צריך המביא לענות אחריו ואינו יכול לצאת בשמיעתו מתורת שומע כעונה, וע"כ שבמקום שהמצוה היא שיאמר לאחרים ל"ש שומע כעונה, ובמקרא בכורים המצוה היא שהמביא יאמר לכהן כדכתיב: „ובאת אל הכהן... ואמרת אליו הגדתי...“ (ובסוטה בפרק אלו נאמרין איתא שמקרא בכורים צריך להיות גם בקול רם), וגם לענין חליצה איתא בירושלמי (פי"ב ה"א): „וענתה ואמרה“ — אין עונה אלא מפי אחר שמקרא אותו והוא עונה אחריו — הרי שצריך לענות אחריו ואין יוצא בשמיעתו בלבד מתורת שומע כעונה. וכעין דקדוק זה דקדק הצ"ח בברכות (דף כא ע"ב ד"ה בא"ד) בהא דשנינו במס' נזיר (רפ"ד): „האומר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני... כולם נזירים“ — ודקדק שם הצ"ח למ"ל שאמר: „ואני“ — אפילו שומע ושתק ונתכוין להיות כעונה יהא נזיר מתורת שומע כעונה. והצ"ח שם העלה דבר חדש, דלא אמרינן שומע כעונה אלא כמו גבי ברכה שזה שמברך אומר הברכה כתיקונה וזה ששומע הוי כעונה וכאילו בירך הוא בעצמו שהרי כל ישראל מברכים להקב"ה ונוסח אחד וכונה אחת לכולם, וכן בנוסח הקדיש וכו', אבל זה שאומר: „הריני נזיר“ — על עצמו כיון, וזה ששמע אפילו אי שומע כעונה הוי כעונה שפלוני יהיה נזיר, לכן צריך שיאמר: „ואני“, וכדברי הצ"ח לענין נזיר לכאורה י"ל כן גם לענין חליצה דזה שהאחר יאמר: „לא תפצתי לקחתה“ — לשון זה הוי כאומר על עצמו, וזה שהאלם שומע אפילו אם שומע כעונה הוי כעונה שהאחר לא חפץ לקחתה, אם כי יש לחלק דהתם בנזיר גם כונתו של האומר: „הריני נזיר“ הוא על עצמו, משא"כ בחליצה רק הלשון משמעותו שהוא אומר על עצמו, אבל איננו מכוין על עצמו.

להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כל אחד קורא לעצמו. וכן מבואר בתשובת הראב"ן (סימן עג) שכתב וז"ל: **שאלני אחי. הקורא בתורה למה אומר לצבור ברכו את ד המבורך. יברך ברכת התורה ודי. השבתי לו לפי שעורא תקן לישראל קה"ת והקורא בתורה מוציא הרבים יד"ת. לפיכך הרי הוא אומר לצבור: אתם צריכים לברך ולקרוא כמוני תסכימו לקריאתי וברכתי עמי, והם עונים ומברכים. וכן ש"ץ אומר ביוצר ומעריב לפי שמוציא הצבור יד"ת עכ"ל.** הנה מבואר בראב"ן שקריאת התורה היא להוציא את הצבור יד"ת שיהא חשוב כאילו כל אחד ואחד קורא בעצמו. וכן מבואר שגם ברכת התורה של המברך היא להוציא את השומעים שנתחייבו בברכה זו. אולם בתשו' הרדב"ז (ה"א, סימן תקע"ב) כתב, דהברכה היא רק להמברך אבל השומעים לא נתחייבו כלל בברכה זו. (ויעוין בתשו' נודע ביהודה תנינא סימן טו שכתב: לדידן שכ"א מהעולים מברך. אי"כ אין אחד מהם מכיון להוציא אחרים בברכתו). ואפשר שלדעת הרדב"ז גם קריאת התורה גופה לא נתקנה כדי להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כ"א קורא לעצמו. וכן מצאתי בספר צ"צ ליובאוויץ (א"ח, סימן לה) שכתב כן מסברת עצמו וז"ל: **עכצ"ל שהחיוב לקרות ז' אין החיוב על הצבור ממש שיקראו קריאת ז' רק שז' יהיו קורין, ולא דמי למקרא מגילה שכל אחד חייב לשמוע כל המגילה, והביא ראייה לזה מהא דקטן קורא בתורה אבל אינו פורס על שמע מפני שאינו מוציא את הרבים י"ח כמו שאין מוציא י"ח במקרא מגילה, וכיון שכן איך קורא בתורה ומברך והרי הקטן אין מוציא וע"כ וכו'. ולא ראה דברי הראב"ן הנ"ל שממנו מוכח שקריאת התורה היא להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כל אחד קורא לעצמו. עכ"פ אם נאמר דבמצות קריאת התורה אין הקורא מוציא את הרבים כלל, הרי אין כאן כוונת הקורא להוציא את הרבים בכלל וא"כ יש לעיין ולדון דאין השומע יוצא בפ' זכור בלי כוונת הקורא ביחוד להוציא, או נאמר דסתמא כל הקורא לרבים ניח"ל להוציא את מי שירצה.**

סימן נט

עומד בתפילת י"ח ושומע הבדלה על הכוס

נשאלתי, בעומד בתפילת י"ח ושמע הבדלה ממבריל על הכוס, אי מותר לו לכיין לצאת, ובדיעבד אי יצא בזה, וכן בין הפרקים של ק"ש אי יוצא.

הנה, בשאגת אריה (סימן ו) הביא דברי שובלי הלקט שכתב (בכלל א סימן ט) במתפלל ושמע קדיש וקדושה, דאיכא מרבוותא דס"ל ששותק ושמע דקיי"ל שומע כעונה. שרבי אברהם ב"ר שלמה כתב היכא אמר שמע ולא ענה יצא במקום שיוכל לענות כהנך דסוכה, אבל העומד בתפלה שאינו יכול לענות לא יצא בשמיעה, עכ"ל. וכתב ע"ז השאג"א שרש"י ותוס' בשם בה"ג חולקים עליו בזה וס"ל דישתק וישמע, וגם לדעת התוס' בשם ר"ת ור"י אמרינן בזה שומע

מהא דאיתא בירושלמי פ"ב דמגילה והביאו הר"ן ברי"ה בענין תקיעת שופר, דאם היה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה, תקיעה אחת מוציאה את שניהם, ופסק כן המחבר בא"ח (סימן תקפח סעיף ה). אמנם יש לדחות דאפשר דשם איירי בנתכוין כך התוקע להוציא את שניהם למה שהם צריכים — לזה לשם תקיעה ראשונה ולזה לשם תקיעה אחרונה. אולם בקרבן העדה שם פי' דברי הירושלמי שתקיעה אחת מוציאה את שניהם, אפילו אם התוקע נתכוין להוציא רק לאחת מן התקיעות או לראשונה בלבד או לאחרונה בלבד. ויעוין בתשובות הרדב"ז (ח"א סימן שסא) שכתב: מי שהיה אנוס ולא התפלל ערבית ולמחר היה שליח צבור אין צריך להתפלל תפלה מיוחדת תשלומין לערבית אלא בתפילת לחש יכוין לתפילת שחרית ובתפילה שבקול רם יכוין לתשלומי ערבית ולהוציא את הצבור תפילת שחרית. והברכי יוסף (א"ח, סימן קח) למד מדבריו במי שלא התפלל ערבית והתפלל שחרית לחובת שחרית וכיון בשמיעת חזרת שליח צבור לצאת יד"ת לתשלומי ערבית יצא.

וראייתי בחוט המשולש שכתב לענין ברכת שהחיינו, שאם זה מברך על המצוה והלה קונה כלים חדשים דאין יוצא זה מזה. ולכאורה משמע מדבריו שאין השומע יכול לצאת בברכת המברך אלא על אותו דבר שהמברך בירך עליו. אבל יש לחלק בענין זה ולומר, דשאני התם שבאותו דבר שמברך עליו אין השומע צריך לזה ואינו יוצא כלל, משא"כ בנידון שלפנינו דבמצות קריאת התורה שהקורא עושה השומע יוצא בה, אלא שרוצה להוסיף ולצאת גם בפ' זכור, וכיון שלענין קריאת התורה הקורא מוציא בזה את השומע, שפיר אמרינן בו שומע כעונה, וממילא שיש בידו להוסיף ולכוין שיצא גם בפרשת זכור אף בלא כוונת הקורא על כך. ולפי פי' קרבן העדה מוכח מהירושלמי שאין המשמע צריך לכיין להוציא את השומע ברבר זה שהשומע רוצה לצאת בו.

אלא מה דמשמע בדברי חוט המשולש שאפילו אם כיון המברך בברכת שהחיינו שבירך על המצוה להוציא את חברו על הכלים החדשים — אין השומע יכול לצאת בזה, משום דאין השומע יכול לצאת בברכת המברך אלא על אותו דבר שהמברך הוא מברך לעצמו. לכאורה זה נסתר מדברי הירושלמי והרדב"ז הנ"ל, ואולי יש לחלק בזה בין תקיעת שופר ותפילה לברכת שהחיינו על הכלים שהוא ברכת הנהנין, שלענין תקיעת שופר ותפילה כיון דאמרינן בזה אעפ"י שיצא מוציא, שפיר יכול להוציא את חברו גם בדבר אחר ממה שהוא עצמו יוצא, דלא גרע ממי שכבר יצא וא"צ כלל לצאת יד"ח שיכול להוציא את חברו, משא"כ בברכת הנהנין שא"י להוציא אא"כ שהוא בעצמו יוצא בברכה זו. אפשר שצריך המברך עצמו לצאת באותו הדבר ממש שהוא מוציא את חברו.

אולם עיקר הדברים שכתבנו לעיל שבניד בלא"ה הקורא מכיין להוציא את הרבים במצות קריאת התורה — הם יוצאים מתוך הנחה שקריאת התורה בצבור נתקנה כדי